

καὶ νὰ τὴν εἰδοποιήσῃ ἐκ προοιμίων περὶ ὅλων τῶν λεπτομερειῶν τούτου τοῦ συμβεβηκότος. « Ὅταν δὲν θὰ ὑπάρχω πλέον, ἔλεγε, θ' ἀναγνώστῃ τὴν ἐπιστολήν μου εἰς τὴν Ἑρνεστίνην. Ἡ Ἑρνεστίνη θὰ μὲ κλαύσῃ καὶ δὲν θὰ μὲ καταφρονήσῃ. . . Ἀλλὰ διατί νὰ τὰς εἰδοποιήσω προηγουμένως περὶ δυστυχήματος τὸ ὁποῖον θὰ μάθουν πολὺ ἀργά; διατί νὰ φέρω τὴν ἀπελπισίαν προτύτερα εἰς καρδίαν τὴν ὁποίαν ἀγαπῶ; »

Ἐν τούτοις ἐπλησίασαν εἰς τὸ γραφεῖόν του, καὶ

ΤΟ ΑΡΧΑΙΟΝ ΝΕΚΡΟΤΑΦΕΙΟΝ

ΚΑΙ ΤΑ ΕΝ ΑΥΤῳ ΒΕΣΧΑΤΩΣ ΑΝΕΥΡΕΘΕΝΤΑ
ΔΥΟ ΛΙΘΑΜΑΤΑ.

Οἱ ἀπὸ τοῦ Πειραιῶς ἀνερχόμενοι εἰς Ἀθήνας τὸ πρῶτον ἀντικείμενον ἃ ἀπαντῶσι καθ' ὁδὸν εἶναι τὸ παρὰ τὴν νέαν εἴσοδον τῆς πόλεως ἀνακαπτόμενον ἀρχαῖον νεκροταφεῖον. Ἡ πρώτη νύξις τῆς ὑπάρξεως τάφων ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ ἐδόθη πρὸ πέντε περὶπου ἐτῶν, ὅτε πρὸς διαχάραξιν τῆς νέας εἰσόδου καὶ πρὸς ἰσοπέδωσιν τῆς ὁδοῦ ἀνεσκάφη μέρος τοῦ γηλόφου τούτου. Οἱ ἐργαζόμενοι τότε ὁδοποιοὶ ἀνεκάλυψαν τυχαίως δύο ἐπιτυμβίους λίθους εἰς τὸν ἓνα τῶν ὁποίων παρίστατο ἐν ἀναγλύφῳ ὀπλίτης μαχόμενος, εἰς δὲ τὸν ἕτερον γυνὴ ἀποχαιρετῶσα τοὺς συγγενεῖς αὐτῆς. Ἡ εἰκὼν τοῦ πρώτου ἐδημοσιεύθη πρὸ πολλοῦ ἐν τῇ ἀρχαιολογικῇ ἐφημερίδι, ἀμφότεροι δὲ οἱ λίθοι οὗτοι κατετέθησαν ἐν τῇ πλατείᾳ τοῦ Θεσίου. Ἐκτοτε ἐφαίνετο βεβαία ἡ ὑπαρξίς καὶ ἄλλων τάφων, καὶ πᾶς τις ἠλπίζεν ὅτι ὁ γήλοφος ἐκεῖνος θὰ ἀνεσκάπτετο ὅσον τάχιον, ἀλλὰ παρ' ἐλπίδα ἐφυτεύθησαν ἐπ' αὐτοῦ κυπάρισσοι καὶ ἄλλα δενδρύλια πρὸς λύπην μεγάλην τῶν φίλων τῆς τέχνης. Ἡ τύχη ὅμως ἐφάνη μᾶλλον φιλόρχαιος τῶν τότε διεπόντων τὰς ἀνασκαφάς, διότι αὕτη πρὸ δύο περὶπου ἐτῶν ἔφερε τὴν δίκελλαν τοῦ γεωργοῦ ἄνω τῆς

ἑκάμῃ τὴν διαθήκην του διὰ τῆς ὁποίας ἄφηνεν ὅλην του τὴν περιουσίαν εἰς τὴν Κυρίαν δε Μοντλουὰ καὶ τὴν Ἑρνεστίνην. Ἀφοῦ δὲ τὴν ὑπέγραψε καὶ τὴν ἐσφράγισεν ἐξῆλθε τοῦ δωματίου του διὰ νὰ διασκεδάσῃ ὀλίγον τὴν ἀπελπισίαν, ἥτις τὸν κατεῖχε· διέτρεξε λιγὸν τὰς ὁδοὺς τοῦ Μετς χωρὶς νὰ γνωρίζῃ ποῦ πηγαίνει, τόσον μᾶλλον δυστυχὴς καθ' ὅσον δὲν εἶχεν οὐδένα φίλον εἰς τὸν ὁποῖον νὰ ἐκμυστηρευθῇ τὴν λύπην του.

(ἀκολουθεῖ).

Τοξότης

ἀκάνθου τῆς ἐπικοσμώσεως τὴν ὑψηλοτέραν στήλην τοῦ νεκροταφείου τούτου, καὶ ἐπομένως ἐμπνίσθη τέως καὶ ἡ περιέργεια τῶν ἡμετέρων. Ἐν τῇ Χρυσάλλιδι ἐγένετο πολλάκις λόγος περὶ τῶν ἀνακαλυφθέντων ἐνταῦθα τάφων, καὶ ἐν τινι τῶν φυλλαδίων αὐτῆς ἐδημοσιεύσαμεν καὶ τὴν εἰκόνα τοῦ ὠραίου ἀναγλύφου τοῦ παριστώτος ἓνα τῶν ἐν Κορίνθῳ πέντε ἱππέων, ὡς μαρτυρεῖ ἡ ἐπὶ τῆς βάσεως ἀναγινωσκόμενη ἐπιγραφή. Ἡδὴ δὲ δημοσιεύομεν τὸ ἱχνογράφημα δύο τελευταίων ἀνακαλυφθέντων ἀγαλμάτων, ἐχόντων μέγεθος τὸ ἥμισυ τοῦ φυσικοῦ, καὶ ὧν τὸ μὲν παριστᾷ Σειρήνα φέρου-

σαν ὑπὸ μάλης χελώνην, τὸ δὲ ἄνδρα ὀκλάζοντα εἰς τὸ γόνυ καὶ ὠσανεὶ σύροντα βέλος ἀπὸ τῆς φαρέτρας. Ἡ θέσις τοῦ σώματος τοῦ τελευταίου τούτου εἶναι, ὡς καὶ ἐν τῷ ἱχνογράφηματι φαίνεται, λίαν ἄνετος, τὰ καθέκαστα ὅμως εἰσὶν ἀμελέστατα ἐξεργασμένα, καὶ καθόλου αἱ πτυχαὶ ἀτεχνῶς διεσκευασμένα. Ἀλλὰ καὶ ὁ ἱματισμὸς αὐτοῦ εἶναι λίαν περίεργος καὶ νομίζομεν ὅτι οὐδαμοῦ ἀπαντᾷται ὁμοίος τούτου. Ὁ τοξότης οὗτος, καὶ ἃς καλέσωμεν αὐτὸν τοξότην ἀπὸ τοῦδε διότι τοιαύτη εἶναι ἡ πιθχνωτέρα εἰκασία, φέρει ἀντὶ πάσης ἀναβολῆς σύντομον χιτώνιον, στενὰς ἔχον χειρίδας, καὶ συγκρατούμε-

νον περί τήν ὁσφὺν διὰ στενῆς ταινίας ἡ ζώνης. Ἡ ἀναβολὴ αὕτη δὲν εἶναι βεβαίως ἑλληνικὴ, ὁμοιάζει δὲ μᾶλλον πρὸς τὰς ὑπὲρ τῶν βαρβάρων φερομένας, ὡς βλέπομεν εἰς τὴν ἀρχαίαν ἐκείνην γραφὴν τὴν παριστώσαν, κατὰ τὴν κοινοτέραν δόξαν, τὴν ἐν Ἰσθμῷ μάχην, καὶ σωζομένην ἐν τῷ Βορβωνικῷ Μουσείῳ. Ἐπίσης ἄξιον περιεργείας εἶναι ὅτι ἐν τῷ ἀγαλματίῳ τούτῳ διατηρεῖται καθάρωτατα ὁ χρωματισμὸς τῆς ζώνης καὶ τῆς ὑποτιθεμένης φάρετρας, ἅτινα εἰσὶ χρώματος ἐρυθροῦ· φαίνονται δὲ καὶ ἐν τῇ παρυφῇ τοῦ χιτωνίου τὰ ἔχνη μικρῶν τι-

νων γραπτῶν κοσμημάτων πιθανῶς χρυσοῦν. Ἐν τῇ βραχεῖα ταύτῃ εἰς τὸν ἀρχαιολογικὸν κόσμον ἐκδρομῇ, δὲν ἔχομεν τὸ παράπαν σκοπὸν νὰ ἐπιχειρήσωμεν τὴν λύσιν τοῦ πρὸ πολλοῦ ἐπασχολούντος τοὺς ἀρχαιολόγους σπουδαιοτάτου ζητήματος περὶ τοῦ ἂν ἐχρωμάτιζον οἱ ἀρχαῖοι γλύπται τὰ μαρμάρινα ἀγάλματα τῶν ἡ ὅχι ὡς ἐν παρόδῳ ὁμῶς λέγομεν, ὅτι λογικῶς συλλογιζόμενοι ὀφείλομεν νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι ἐν τῇ καλῇ ἐποχῇ τῆς τέχνης ἄφηναν οἱ με-

ῥεῖνοι τὰ ἔχνη τῶν μέχρις ἡμῶν, καὶ ἐπομένως λογικὸν εἶναι νὰ παραδεχθῶμεν τὴν ὑπαρξίν χρωματισμοῦ ὅπου εὐρίσκομεν αὐτὸν οὐχὶ δὲ καὶ ἐκεῖ ὅπου οὐδὲν ἔχνος χρωμάτων φαίνεται. Ὅθεν οὔτε ἐκ τοῦ ὅτι ἀπαντῶμεν ἐνιαχοῦ χρώματα εἶναι ὀρθὸν νὰ συμπεράνωμεν ὅτι παντοῦ καὶ πάντοτε οἱ ἀρχαῖοι γλύπται ἐχρωμάτιζον τὰ ἔργα τῶν, οὔτε πάλιν ἐν ᾧ εὐρίσκονται μέχρι σήμερον χρώματα εἰς πολλὰ τοιαῦτα ἔργα, δυνάμεθα, δι' ὅσον καὶ ἂν ἀντίκειται τοῦτο εἰς τὰς περὶ καλοῦ σημερινὰς ιδέας μας, ν' ἀρνηθῶμεν ὅτι πραγματικῶς ἐ-

γένετο ἐνίοτε ἐπαναλαμβάνομεν δὲ νὰ εἰπώμεν ὅτι πρὸς συμβιβασμὸν τῶν ἀνωτέρω εἶναι ἀνάγκη νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι καὶ σήμερον ἔτι γίνεται, δηλαδὴ ὅτι ἀπειρόκαλοι τεχνῖται ἐπρόσθετον καὶ τὸν χρωματισμὸν εἰς τὰ ἄτεχνα ἔργα τῶν καὶ ἰδίως εἰς τὰ ἐκ γῆς ὀπτῆς εἰδώλια, ἐν οἷς ὁ χρωματισμὸς διτηρήθη ζωηρὸς καὶ μέχρις ἡμῶν, ὡς φαίνεται εἰς τὰ ἐν τῷ ἀρχαιολογικῷ μουσείῳ τῶν Ἀθηνῶν σωζόμενα. Οὐδέποτε πιστεύομεν ὅτι τὴν ἀπαστράπτουσαν λευκὴν ἐπιφάνειαν τῶν ἀγαλμάτων τῆς Μηλίας Ἀφροδίτης ἡ τῆς τῶν Μεδίκων ἐκάλυπτε ποτὲ χρῶμα οἰ-

Σειρήν

ονδήποτε ἂν δὲ ποτε ἐγένετο τοιοῦτό τι εἰς τὰ τῆς ἀρχιτεκτονικῆς ἔργα, ἐγένετο βεβαίως μετὰ καλλιτεχνικῆς φειδωλίας.

Τὸ ὠραιότερον ὅμως πάντων τῶν ἀνευρεθέντων ἐν τῷ χώρῳ τούτῳ ἀρχαίων γλυπτικῶν ἔργων εἶναι ἀναντιρρήτως ἡ ἐκ Πεντελησίου λίθου Σειρήν, ἥτις διετηρήθη κάλλιστα, καὶ μόνον ἑλλείπουσιν ἀπ' αὐτῆς οἱ πόδες καὶ ἡ μία χεὶρ, ὡς ἐν τῷ δημοσιευμένῳ ἰχνογραφῆματι φαίνεται. Περιπαθῶς κλίνουσα πρὸς τὰ ἀριστερὰ τὴν κεφαλὴν, φέρει ὑπὸ μάλης τὴν χέλυν, ἐκ τοῦ ὁστράκου τῆς ὁποίας κατεσκευάζον οἱ ἀρχαῖοι τὰς λί-

ρας των (1) ἐπὶ δὲ τοῦ καλοῦ αὐτῆς προσώπου ἡ ἐπικαθημένη γλυκεῖα μελαγχολία ἀναγγέλλει τῷ διαβάτῃ ὅτι θρηνεῖ νεκρὸν τινα, πιθανῶς μουσικόν. Δύω ἑτεραὶ μικραὶ Σειρήνες εὐρισκόμεναι ἐν τῷ ἀρχαιολογικῷ μουσεῖῳ εἶναι πολὺ κατώτεραι κατὰ τὴν τέχνην, οὐδὲ δύνανται νὰ παραβληθῶσι πρὸς τὴν Σειρῆνα ταύτην, ἥτις δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ἐν τῶν καλλιτέρων τῆς γλυπτικῆς ἔργων, ἅτινα διεσώθησαν ἐν Ἑλλάδι. Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω εὐρέθησαν καὶ δύο μικροὶ λέοντες μετρίας τέχνης, ὀλίγα μικρὰ πῆλινα ἀγγεῖα, ἢ μᾶλλον τεμάχια ἀγγείων, καὶ τινες φιάλαι ἐξ ὕλου.

Ἀλλ' ἡ ἔγχωσις τοῦ νεκροταφείου τούτου εἶναι ζήτημα, οὗ ἡ λύσις εἶναι λίαν δυσχερής. Τὸ μόνον βέβαιον ὃ δύναται τις νὰ εἴπῃ εἶναι ὅτι τὸ ἐπικείμενον χῶμα εἶναι φορητόν· διατὶ δὲ συνεσωρεύθη ἐνταῦθα, ἢ πότε καὶ ὑπὸ τίνος συνεσωρεύθη δὲν δυνάμεθα νὰ τὸ μαυτεύσωμεν. Ὅτι δὲ κινεῖ τὴν περιέργειαν ἐκάστου εἶναι ἡ εἰς διάφορα ὕψη θεμελιώσεις τῶν ἐπιτυμβίων τούτων στηλῶν, ἐξ οὗ δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν ὅτι ὁ γήλοφος οὗτος δὲν ἐσχηματίσθη διὰ μιᾶς, καὶ ὅτι ἐνῷ ἡ ἐπιφάνεια τῆς γῆς ὕψοῦτο βαθμυδὸν διὰ νέου ἐπιχεομένου χρώματος, πολλοὶ νεκροὶ ἐν τῷ μεταξὺ χρόνῳ εὕρισκον ἐνταῦθα ταφὴν. Οἱ πλείστοι ὅμως καὶ περιφανέστεροι τῶν τάφων εὐρίσκονται κατὰ σειρὰν, οἱ μὲν ἐπὶ μικροῦ λιθοκτίστου καὶ διὰ κονιάματος ἐπικεχρισμένου κρηπιδώματος, οἱ δὲ ἐπὶ ἐτέρου τειχίου ἐκ τετραγώνων λελαξευμένων λίθων συγκειμένου. Ἄν, ὡς οἱ πλείστοι εἰκάζουσιν, εὕρισκόμεθα ἐπὶ τῆς ἱερᾶς λεγομένης ὁδοῦ, καὶ ἂν ἐκατέρωθεν τῆς ὁδοῦ ἴσταντο τάφοι, ἄρα οἱ ἀνακαλυφθέντες εἰσὶν οἱ τάφοι τῆς μιᾶς πλευρᾶς τῆς ὁδοῦ, οἱ δὲ τῆς ἐτέρας θὰ ᾤρίσκοντο ἀρκτικοδυτικῶς καὶ παραλλήλως τῶν μέχρι τοῦδε εὕρεθέντων, ἀλλ' εἰς τὸ μέρος τοῦτο ὀλίγα χῶματα ὑπάρχουσι καὶ ἐπομένως μικρὰ ἐλπίς ὑπάρχει σπουδαίων ἀνακαλύψεων. Πιθανώτερον εἶναι νὰ εὕρεθῶσι πρὸς τὸ ἀντίθετον μέρος τάφοι, διότι ἡ εὐθεῖα γραμμὴ τοῦ ἀνομοίου κρηπιδώματος προχωρεῖ μέχρι τινός, εἴτα λήγει καὶ σχηματίζουσα ἀμβλεῖν γωνίαν στρέφεται πρὸς μεσημβρίαν καὶ εἰσδύει μάλιστα ἐντὸς τοῦ ἀποκεκομμένου βράχου. Περιέργον δὲ εἶναι καὶ τὸ τῶν Θορυκίων μνημεῖον. Ἐν τῇ οὕτῳ πῶς σχηματίζομένη ταύτῃ γωνίᾳ ὑπάρχει βᾶσις λιθοκτίστου ἥς τὸ ἐμβαδὸν ἀποτελεῖ τέταρτον κύκλου· ἐπὶ τῆς μιᾶς τῶν πλευρῶν, εἴτε τῶν ἀκτίνων ἴστανται δύο πλακῶται στήλαι, φέρουσαι τὰ ὀνόματα τῶν τεθαμμένων, ὧν Θορυκίων, ἐπὶ δὲ τοῦ τόξου ἴστατο ἡ προμνημονευθεῖσα ἀνάγλυφος στήλη τοῦ Θορυκίου ἱππέως.

Ἐλπίζομεν ὅτι ἡ διακοπὴ τῶν ἐργασιῶν τῆς ἀνασκαφῆς δὲν θέλει παραταθῇ ἐπὶ πολὺ, καὶ ὅτι ἀφαιρουμένων ὧν τῶν ξένων χωμάτων, θέλομεν εὕρεϊσως ἐνταῦθα καὶ ἄλλα καλλιτεχνήματα. Μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τῆς ἀνασκαφῆς ὅμως δὲν πρέπει ν' ἀφεθῇ τὸ χωρίον εἰς τὴν σημερινὴν αὐτοῦ ὄψιν. Ὀλίγοι κυπᾶρισσοι φυτευόμενα εἰς τὰ ἄλλα δενδρύλλια σχηματίζοντα μικρὸν τι ἄλσος, θέλουσι ποιεῖ εὐφρόσυνον τὴν θέαν εἰς τοὺς ἀπὸ τοῦ Πειραιῶς ἀνερχομένους, καὶ τὸ μικρὸν τοῦτο νεκροταφεῖον, εἰς ὃ ἀνάγκη νὰ μεταφερθῶσι καὶ πᾶσαι αἱ προηγουμένης ἀνευρεθεῖσαι στήλαι, θέλει ἀποτελέσει εἰδός τι μουσεῖον ἐν ᾧ θὰ εὕρισκῃ τις συνηγμένα ἔργα διαφόρων ἐποχῶν τῆς ἀρχαίας τέχνης

ΤΟ ΟΝΕΙΡΟΝ ΜΟΥ.

Φίλε Κοσμά· — εἶναι πρῶτ', ἐξδόμη μόλις ὄρα.
 'Σ τὰ μαλακὰ σου στρώματα σὺ βοχάλιζεις τώρα,
 Καὶ ἴσως ὄνειρεῖσσαι περὶ Νυμφῶν κι' Οὐρίδων,
 Ἐνῷ ἐγὼ ἐρηγορῶν σὲ τώρα συλλογοῦμαι
 Κ' ἐν ὄνειρον παράδοξον, ὅπερ ἀπόψε εἶδον,
 Νὰ σοὶ ἐκθέσω προσπαθῶ, καθὼς τὸ ἐνθυμοῦμαι.
 Πλὴν εἶμαι καὶ εἰλικρινὴς πολὺ καὶ δὲν σοὶ κρύπτω,
 "Ὅτι δὲν εἶμαι βέβαιος κ' εἰσέτι ἀμφιβέβρω,
 Ἄν ᾔμαι ἤδη ἐξυπνος, ἢ ὄνειρον ἂν βλέπω,
 Κ' ἐνῷ ἐγὼ φαντάζομαι ὅτι σοὶ γράφω ὁ τάλας,

(1) Ὁ Λουκιανὸς εἰς τινα τῶν Θεῶν διάλογόν του μᾶς δίδει πλήρη τὴν περιγραφὴν τῆς ἀρχαίας λύρας. Ὁ Ἀπόλλων λαλὼν ἐν αὐτῷ περὶ τῆς ἐπιτηδεϊότητος τοῦ ἀρτιγεννήτου Ἑρμοῦ, λέγει καὶ τὰ ἀκόλουθα περὶ τῆς μουσικότητός του. « Χελώνην που νεκρὰν ἐθρὼν ὄργανον ἀπ' αὐτῆς συνεπίχματο· πῆχξας γὰρ ἐναρμόσας καὶ ζυγώσας, ἔπειτα κολλήσους ἐμπήξας καὶ μαγάδα ὑποθεῖς καὶ ἐντεινόμενος ἐπὶ τὰ χορδὰς ἐμελῶδει πᾶν γλαφυρὸν . . »